

عشق آنلاین تجربه شده و شدت آن در گروه‌های اجتماعی

سید کمال الدین موسوی^۱

استادیار جامعه‌شناسی و عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان

چکیده

با توجه به نفوذ رو به رشد فناوری‌های نوین در عرصه‌های مختلف زندگی انسانها، پژوهش حاضر سعی در بررسی موضوع عشق آنلاین و میزان آن در روابط اینترنتی گروه‌های مختلف با ویژگیهای گوناگون داشته است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را ۱۱۴ نفر تشکیل می‌دهد که در تابستان ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته‌اند. جهت جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از روش نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شده است. این روش در مواردی که دسترسی به افراد دارای ویژگی مورد نظر محقق مشکل است بکار گرفته می‌شود. شرایط اپیدمی‌ک کشور بواسطه بیماری کرونا و عدم امکان پرسشگری از افراد در یک سطح وسیع و بصورت حضوری، علت اصلی استفاده از نمونه‌گیری گلوله برفی در این پژوهش بوده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که عشق آنلاین در افراد مورد مطالعه شکل گرفته و میزان آن بالاتر از حد متوسط بوده است. همچنین، ویژگیهایی از قبیل جنس، سن، وضع تاهل، تحصیلات، پایگاه اجتماعی و محیط اینترنتی دوستیابی نقشی در میزان عشق آنلاین تجربه شده توسط کاربران ندارد. اما قومیت افراد، مدت زمانی که روزانه افراد صرف دوستیابی اینترنتی می‌کنند، و همچنین مدت ماندگاری دوستی‌های اینترنتی در میزان عشقی که در فضای آنلاین تجربه خواهند کرد نقش دارد. یافته‌های پژوهش کمک می‌کند تا بتوان دو گروه اجتماعی از کاربران را از یکدیگر تفکیک نمود: آنها که در دوستی‌های اینترنتی خود احتمالاً شدیدترین میزان از عشق آنلاین را احساس می‌کنند و آنها که در دوستی‌های اینترنتی احتمالاً پایین‌ترین میزان از عشق آنلاین را تجربه خواهند نمود.

واژگان کلیدی: عشق آنلاین، گروه اجتماعی، دوستیابی اینترنتی، محیط آنلاین

^۱ نویسنده مسئول: Okna8062@yahoo.com

در سالهای اخیر، بخش مهمی از روابط عاطفی و صمیمانه انسانها به درون فضای مجازی کشیده شده و پدیده تازه ای بنام عشق آنلاین را شکل داده است. عشق آنلاین عشق و علاقه ای است بین افرادی از دو جنس مخالف که در فضای اینترنتی بوجود آمده و به آنان امکان تجربه صمیمیت و احساسات عمیق متقابل را می بخشد. نیکولا دورینگ معتقد است که این تجربه احساسی تا آنجا میتواند عمیق گردد که نشانه هایی مانند علائم اعتیاد اینترنتی را در شخص پدیدار سازد: علایمی چون فقدان کنترل بر خود، درلاک خود فرو رفتن، کناره گیری از دیگران، سهل انگاری در کارهای روزمره و... (Doering, 2002). در نگاه آهارون بن زئیف نیز در عشق آنلاین چون افراد دیده نمی شوند، ویژگیهای شخصیتی که از طریق ارتباطات کلامی آنها آشکار می شود اعتبار و اهمیت بیشتری نسبت به جذابیت ظاهری دارند. این مساله از قضاوتهای کلیشه ای بر اساس چهره و ظاهر انسانها جلوگیری کرده و به افراد کمک می کند فارغ از پیشداوری های غیرمنصفانه ای که مربوط به وضع ظاهری افراد است برای ارتباط با یکدیگر تلاش کنند. در عشق های معمولی، افراد ابتدا از بیرون و ظاهرشان شناخته می شوند و بعد ویژگی های درونی آن ها مورد توجه قرار می گیرد اما در عشق آنلاین، شناخت طرف مقابل از دنیای درونی و خصوصیات کیفی، افکار، احساسات و ارزش های او آغاز شده و تا ویژگی های ظاهری ادامه می یابد. ضمناً در روابط عاشقانه آنلاین غالباً یکنوع فرایند "ایده آل سازی" صورت می گیرد. چون طرفین اطلاعات دقیق و جزئی از یکدیگر ندارند لذا با تصوراتی خوشبینانه سعی می کنند نقص اطلاعات را درباره یکدیگر پر کنند و در ذهن خود تصویری از شریک آنلاین بسازند که چه بسا جذاب تر از چهره واقعی اوست. البته ممکن است شواهد و اطلاعات منفی نیز بعضاً آشکار شود اما بخاطر غلبه نگرش مثبت، افراد خصوصیات منفی یکدیگر را بیشتر با دیده اغماض می نگرند. (Ben-Ze'ev, 2004). بدین ترتیب، عشق آنلاین پدیده نوظهوری است که فناوریهای نوین اطلاعات و ارتباطات آنرا وارد زندگی روزمره کرده اند و تا کنون برخی جنبه های آن آشکار شده اما هنوز بسیاری از ابعاد این پدیده نیازمند کشف و شناسایی است.

مطالعه و تحقیق پیرامون ماهیت و ابعاد عشق در فضای اینترنت تقریباً دو دهه است که شروع شده و محققان گوناگون سعی در رمز گشایی از جنبه های مختلف این پدیده داشته اند. مک کنا (۲۰۰۲) و همکارانش طی تحقیقاتی دریافته اند عدم وجود نشانه و مشخصات افراد در روابط اینترنتی به افزایش پدیده هایی چون صمیمیت و ایده آل سازی منجر شده که هردو، روابط رومانتیک را تقویت می کنند. بنظر آنان، گمنامی موجود در روابط اینترنتی موجب رشد خود اظهاری ها و بیان آزادانه احساسات و افکار می شود زیرا افراد خود را از نگاه جمع رها و کمتر احساس خطر و آسیب می کنند، از اینرو راحت تر می توانند خود واقعی شان را ارائه کرده و احساسات صمیمی و عاشقانه خود را به طرف مقابل نشان دهند. علاوه بر این، مک کنا تاکید می کند در روابط رومانتیک آنلاین، نشانه ها و خصوصیات مهم و اساسی لازم برای ارتباط حذف نشده بلکه عمدتاً ویژگیهای گول زننده، منحرف کننده، و زمینه ساز پیشداوری هاست که حذف و فیلتر می شوند. به عبارتی، اینترنت، با حذف برخی ویژگیهای مزاحم و گول زننده همچون: سن، نژاد، وزن، وضع ظاهری و... چشمان افراد را باز می کند تا به روح و جوهره اصیل معشوق خود بنگرند (شمس، ۱۳۹۹). ویلدر موث و ولگباژر (۲۰۰۷) نیز نقل قول های مکتوب ۲۰۲ کاربر که دارای روابط رومانتیک آنلاین بوده اند را در سایت گروه خبری "یوزنت" بررسی کردند تا ببینند این افراد چگونه تجارب عاشقانه اینترنتی خود را توصیف کرده اند. نتایج نشان داد که علی رغم فقدان تماس بدنی در روابط آنلاین، این نوع روابط احساسات مثبت و منفی قدرتمندی برای شرکت کنندگان ایجاد نموده است. بسیاری از شرکت کنندگان احساسات خود نسبت به شرکای آنلاین شان را به عنوان یک عشق واقعی توصیف کرده و تجربه عشق آنلاین را نوعی احساس رها شدن و یا احساس پیوند فوری و سریع برشمردند (Pananakhonsab, 2016). مونیکا ویتی (۲۰۰۸) نیز در پژوهش خود پیرامون تعاملات رومانتیک آنلاین دریافته است که فقدان نشانه های اجتماعی در اینترنت می تواند به ایجاد رابطه های بسیار شخصی و صمیمی منجر شود. در پژوهشی دیگر، آدام بریگل (۲۰۰۸) دریافته است که بسیاری اوقات کیفیت عشق در فضای اینترنت

بالتر از کیفیت روابط عاشقانه عادی بوده و دو عامل باعث این برتری می شوند که عبارتند از: "فاصله" و "تامل و احتیاط". وجود فاصله میان عاشق و معشوق، پیوسته باعث افزایش عطش و اشتیاق به سمت دیگری می شود - برعکس حالت نزدیکی و مجاورت که باعث عادی شدن افراد برای یکدیگر می شود- و جالب اینکه این فاصله همیشه و همه جا در تعاملات اینترنتی وجود دارد. عامل دوم تامل و احتیاط در روابط رومانتیک آنلاین بویژه متن - محور است که فاقد شتابزدگی های موجود در بسیاری از روابط عاشقانه کلامی و حضوری است. این تامل و احتیاط، رابطه میان طرفین را به برخی لایه ها و جنبه های عمیقتر احساسی و ارتباطی پیوند زده و میزان حساسیت و توجه به وضعیت خود و طرف مقابل را در یک رابطه رومانتیک تقویت می کند. (Briggle.2008). آنا لومانوسکا و ماتیه گیتون (۲۰۱۶) نیز در فراتحلیلی از تحقیقات انجام شده قبلی پیرامون "روابط صمیمانه آنلاین" بدین نتیجه رسیده اند که روابط صمیمی آنلاین می توانند از نظر معنا و مفهوم، و از نظر میزان صمیمیت و پایداری موجود در آنها، تقریباً مشابه با روابط نزدیک و صمیمانه عادی بوده و حتی می توانند روابط عاشقانه عادی را تقویت کرده و غنی سازند. بنظر ایندو، حتی بعضاً می توان از تجهیزات واقعیت افزوده برای شبیه سازی برخی از جنبه های جسمی موجود در تعاملات صمیمی نیز استفاده کرد (Lomanovska and Guitton.2016). بدین ترتیب، پژوهشها در زمینه شناسایی ابعاد و جنبه های عشق آنلاین و کیفیت و شدت آن و عواملی که در این زمینه اثر گذار هستند بویژه توسط محققان در خارج کشور شروع شده است اما این روند هنوز در ابتدای مسیر خود قرار دارد. در کنار پژوهشهای انجام شده، نظریه های موجود پیرامون عشق و برخی نظریه های جدیدتر که توسط محققان اینترنت و فضای مجازی تدوین شده اند نیز می توانند ما را در تبیین عشق و روابط رومانتیک آنلاین کمک نمایند.

مبانی تحقیق

جان آلن لی (۱۹۷۳) دهه ها قبل، از شش نوع عشق موسوم به اروس، لودوس، استورج، پراگما، مانیا و آگاپه صحبت می کند، البته وی سه رنگ اصلی عشق ها را تنها عشق اروس (شهوایی)، لودوس (تفریح و سرگرمی) و استورج (صمیمانه) میدانست. پس از او، رابرت استرنبرگ (۱۹۸۲) نیز نخستین بار از یک "مثلث عشق" سخن گفت و اینکه دارای ۳ ضلع اساسی است: صمیمیت، میل جنسی و تعهد. و اینکه عشق هم می تواند فقط با یکی از این مولفه ها تشکیل شود و هم ترکیبی از این سه مولفه ها را در خود داشته باشد اما اگر چنانچه در یک رابطه عشقی تمامی این سه جزء حضور پررنگ داشته باشند عشق کامل به وجود می آید. در یک نگاه عمیق تر، اگر ابعاد سه گانه عشق استرنبرگ یعنی میل جنسی، صمیمیت و تعهد را در پیوند با انواع شش گانه عشق از جان آلن لی در نظر بگیریم فصول مشترکی را می توان در آنها ملاحظه کرد. میل جسمانی در نظرات استرنبرگ به عشق اروس در نظرات لی گره می خورد و هر دو از یک حقیقت سخن می گویند، همچنانکه صمیمیت در نگاه استرنبرگ همین پیوند را با عشق از نوع استورج در نظرات آلن لی نشان داده و تعهد در نگاه استرنبرگ نیز سرنخ هایی از عشق آگاپه (فداکارانه) متعلق به جان آلن لی را در خاطره زنده می کند. از سوی دیگر، استرنبرگ در طبقه بندی خود، محصول نهایی ترکیب میل جنسی و صمیمیت را در "عشق های رومانتیک" می بیند، و این عشق رومانتیک نقطه پیوند میان استرنبرگ و گیدنز است، با این تفاوت که آنتونی گیدنز معتقد است دوران عشق رومانتیک که روزگاری به منزله ایده آل ترین سبک عشق ورزی بود، دیگر به سرآمده و مربوط به تاریخ گذشته هاست. از اینرو گیدنز ماهیت عشق را به مرحله ای جدیدتر ارتقاء داده و به عشق در روزگار ما به عنوان یک "رابطه ناب و خالص" آنها بر پایه خشنودی و رضایت عاطفی می نگرد، همان عشقی که به هیچ چیز غیر از کیفیت خود رابطه متکی نیست. پیدایش این عشق تا اندازه زیادی جهت تامین نیاز به "صمیمیت" صورت گرفته است، در نتیجه، افراد چنین عشقی را تا آنجا ادامه میدهند که واجد پاداش عاطفی برایشان بوده باشد. در نگاه گیدنز، عشق در دوره معاصر هویت خود را عمدتاً در رابطه های ناب احساسی و عاطفی رقم می زند اما این رابطه ناب و خالصی که گیدنز آنرا عشق رایج در دوران مدرنیته متاخر می نامد با عشق کامل استرنبرگ که شامل تمام جنبه

های سه گانه صمیمیت، میل جنسی و تعهد بود متفاوت است زیرا رابطه ناب گیدنز صرفا تا زمانی که خشنودی عاطفی برای طرفین به ارمغان بیاورد سزاوار تعهد و پایبندی است. با این وجود، رابطه ناب یا همان عشق دوران پست مدرن، متکی بر صمیمیت، اعتماد، درک متقابل، هم زبانی، هم احساسی و خصوصیتی است که شالوده عشقی "صمیمانه، عمیق و اثرگذار" را تشکیل می دهند. چنین رابطه ای مرزهای زمان، مکان، طبقه، سن و سال را در می نوردد و هر جا امکانی برای ظهور بیابد آشکار می شود (Giddens.1992). همین عشق گیدنزی است که راه خود را به روابط عاشقانه اینترنتی نیز باز می کند و با نظرات بن زئیف (۲۰۰۴) در زمینه عشق آنلاین پیوند می خورد. در نگاه بن زئیف، روابط عاشقانه آنلاین سه دسته اند: نخست، آن روابطی که برای یافتن همسر یا معشوق واقعی صورت می گیرد و به همین خاطر این روابط پس از مدتی از حالت آنلاین به حالت آفلاین و دیدار حضوری کشیده شده و در آن مسیر ادامه می یابد. دوم، روابط عاشقانه ای که جنبه سرگرمی و لذت بردن از لحظه ها در آن پر رنگ است که این نوع از عشق آنلاین بن زئیف بسیار مشابه عشق لودوس در نگاه جان آلن لی است. اما نوع سوم از روابط عاشقانه آنلاین بن زئیف که روابطی بسیار عمیق، احساسی و اثرگذارند را می توان با رابطه ناب و خالص گیدنز همسو و مشابه دید. هم در روابط عمیق و عاشقانه آنلاین و هم در رابطه ناب و خالص گیدنز، کسب خشنودی عاطفی از یک ارتباط مهمترین عاملی است که افراد را به یکدیگر پیوند می زند. این نوع روابط متکی به هیچ عامل بیرونی دیگری نبوده و تعهدی به تداوم نیز ندارد بلکه تنها ضامن حفظ و استمرار آن بهره مندی از رضایت عاطفی و لذت بردن از رابطه ای است که جریان دارد. بدین ترتیب، یک عشق آنلاین می تواند صمیمانه و عمیق شود اما ویژگی ناپایداری و عدم تعهد هرگز از آن جدا نمی شود، و چنین خصوصیتی یادآور نظرات باومن در زمینه سیال بودن و نو به نو شوندگی عشق در دوران معاصر است. رابطه رومانیتیک در نگاه زیگمونت باومن از جنس رابطه های شیرین و کوتاه است که برای لذت بردن از آن لازم نیست سختی ها را تحمل کنیم. تنها چیزی که اهمیت دارد آسایش و راحتی ماست زیرا هرچه در رابطه کمتر سرمایه گذاری شود، انسان کمتر در معرض آسیب های آن قرار می گیرد. به نظر باومن در عصر مدرن زنان و مردان به شدت محتاج به ایجاد رابطه هستند، اما در عین حال از آن هراس دارند که این ارتباط برای همیشه باقی بماند و آن ها را مجبور به تحمل فشارهایی کند که آزادی آن ها سلب گردد. در فضای اینترنت که تعویض روابط بجای ترمیم روابط شاخصه اصلی تعاملات محسوب می شود عشق و علاقه های ناخوشایند و یا محدود کننده به سرعت جای خود را به عشق های جدید و آدم های تازه می دهد (باومن. ۱۳۹۴). البته، در کنار ویژگی "ناپایداری و شکنندگی" روابط رومانیتیک آنلاین که از دستگاه تحلیلی باومن، گیدنز و بن زئیف بر می آید، یوا ایلوز نیز به بعد مهم دیگری از ماهیت عشق های اینترنتی اشاره دارد. ایلوز نقش تخیل و تصور را در شکل دهی و تقویت عشق رومانیتیک بویژه در روابط آنلاین که نشانه های اجتماعی افراد در آن غایبند برجسته می کند. بنظر ایلوز، تخیل، ظرفیت جایگزینی تجربیات واقعی در باره موضوعات واقعی را داشته و عشق می تواند از طریق تخیل پردازی، شخص ایده آل مورد نظر را در ذهن ایجاد کند. و این تصویر تخیلی معشوق به همان اندازه حضور واقعی او قدرتمند و اثر گذار است. البته، ایلوز ماهیت تخیل پردازی ها در روابط رومانیتیک اینترنتی را با تخیل در روابط عاشقانه عادی و سنتی متفاوت می داند و باور دارد تخیل پردازی های عاشقانه سنتی مبتنی بر بدن فیزیکی است و نشانه های موجود را با تصاویر و تجربیات گذشته تلفیق می کند، اما تخیلات عاشقانه اینترنتی بر یک شناخت انتزاعی، کلی و متن-محور اتکاء دارد. بنظر ایلوز، با ورود اینترنت به عرصه عشق و روابط رومانیتیک، انسانها بتدریج در حال گذار از مرحله تخیلات عاشقانه سنتی به مرحله تخیلات عاشقانه اینترنتی هستند (Illouz.2012). بدین ترتیب، تلفیقی از رویکردهای استرنبرگ، لی، گیدنز، بن زئیف، باومن و ایلوز امکان پی بردن به ماهیت و برخی ابعاد و ویژگی های عشق در فضای آنلاین را خواهد داد. اگرچه برخی از این ویژگیها متعلق به دنیای واقعی اند اما چنانچه ملاحظه شد مشترکات جالبی با برخی خصوصیات روابط عاشقانه در محیط های آنلاین می توانند داشته باشند. با تکیه بر ادبیات نظری و پیشینه تجربی موضوع، پژوهش حاضر سعی دارد امکان شکل گیری عشق آنلاین را در یک جمعیت نمونه بررسی کرده و میزان و شدت آنرا سنجش

نموده و نقش احتمالی ویژگیهای افراد را در شدت و ضعف عشقی که توسط کاربران در فضای اینترنتی تجربه و احساس می شود شناسایی نماید. به سخن بهتر، میخواهیم بدانیم آیا در روابط اینترنتی کاربران عشق بوجود آمده؟ میزان آن چقدر است؟ ویژگیهای افراد چه نقشی در میزان عشق تجربه شده داشته اند؟ براساس اهداف ذکر شده، یک سوال و چند فرضیه در دستور کار این پژوهش قرار گرفته است:

- سوال پژوهش: آیا عشق آنلاین در روابط رومانیتیک اینترنتی شکل گرفته است؟ به چه میزان؟
- فرضیه ۱. شدت عشق آنلاین بر حسب متغیرهای زمینه ای (جنس، سن، وضع تاهل و...) متفاوت است
 - فرضیه ۲. شدت عشق آنلاین بر حسب قومیت و زبان مادری افراد متفاوت است
 - فرضیه ۳. شدت عشق آنلاین بر حسب مدت زمان صرف شده در روز برای دوستیابی اینترنتی متفاوت است
 - فرضیه ۴. شدت عشق آنلاین بر حسب مدت ماندگاری دوستی های اینترنتی متفاوت است
- بعلاوه، جهت دستیابی به درک عمیقتری از موضوع پژوهش، مجموعه ای از فرضیات تکمیلی نیز برای سنجش اثر ترکیبی ویژگیهای افراد بر میزان عشق تجربه شده در فضای اینترنتی تدوین و به شرح زیر در دستور کار پژوهش قرار گرفت:
- فرضیه ۵. شدت عشق آنلاین تجربه شده بر حسب دو عامل جنسیت و قومیت افراد متفاوت است.
 - فرضیه ۶. شدت عشق آنلاین تجربه شده بر حسب دو عامل جنسیت و محیط دوستیابی افراد متفاوت است
 - فرضیه ۷. شدت عشق آنلاین تجربه شده بر حسب دو عامل وضع تاهل و سن افراد متفاوت است
 - فرضیه ۸. شدت عشق آنلاین تجربه شده بر حسب وضع تاهل و وضع اقتصادی متفاوت است
 - فرضیه ۹. شدت عشق آنلاین بر حسب وضع تاهل و مدت ماندگاری دوستی های اینترنتی افراد متفاوت است
 - فرضیه ۱۰. شدت عشق آنلاین بر حسب سطح تحصیلات و جایگاه شغلی افراد متفاوت است

روش تحقیق:

در پژوهش حاضر، جهت جمع آوری اطلاعات و داده ها از روش نمونه گیری گلوله برفی استفاده شده است. این روش در مواردی که دسترسی به افراد دارای ویژگی مورد نظر محقق مشکل است بکار گرفته می شود. در این روش ابتدا یک یا چند نفر با ویژگی های مورد نظر محقق انتخاب می شوند و سپس از آنان درخواست می گردد تا افراد دیگری را به محقق معرفی نمایند و نمونه گیری تا وقتی که نمونه ها به حد مورد نظر برسد ادامه می یابد. از نظر پالیت اوهارا و بک (۲۰۰۶)، روش گلوله برفی روشی مناسب و کارآمد برای دستیابی به افرادی است که پیدا کردن آنها در زمان تحقیق مشکل است. در این روش از اولین نمونه ها که غالباً براساس آشنایی محقق و به راحتی انتخاب شده اند خواسته می شود تا اگر افراد دیگری که در زمینه موضوع مورد مطالعه دارای تجربیات و دیدگاههای مشابهی هستند را می شناسند برای شرکت در پژوهش معرفی کنند (نادری فر و همکاران، ۱۳۹۶). از اینرو، نمونه گیری در روش گلوله برفی بطور آرام و تدریجی شکل می گیرد زیرا اولین نمونه هایی که با آنها برخورد می شود محقق را به سمت اطلاعات بیشتر و نمونه های بیشتر سوق می دهد، همچون یک گلوله برفی که در مسیر خود بزرگ و بزرگتر می گردد. شرایط اپیدمیک کشور بواسطه بیماری کرونا و عدم امکان پرسشگری از افراد در یک سطح وسیع و بصورت حضوری، علت اصلی استفاده از نمونه گیری گلوله برفی در این پژوهش بوده است. ابزار پژوهش را یک پرسشنامه محقق ساخته ۱۵ سوالی تشکیل می دهد. بخش از سوالات را متغیرهای زمینه ای و بخش دیگر را سوالات مربوط به متغیر اصلی پژوهش یعنی عشق آنلاین تشکیل می دهد. جهت تنظیم سوالات مربوط به عشق آنلاین ابتدا ادبیات تحقیق مورد واکاوی قرار گرفت و گزاره های متعددی بالغ بر ۵۰ مورد که بیانگر علایم و نشانه های عشق آنلاین بودند استخراج شده و پس از غربالگری، نهایتاً ۲۰ شاخص تعیین و در قالب گویه هایی در پرسشنامه نهایی قرار گرفت. حداقل و حداکثر نمره در این متغیر (با تنظیم بشکل طیف لیکرت سه گزینه ای) بترتیب ۲۰ و ۶۰ بوده و میانگین نظری متغیر نیز ۴۰

می باشد. اعتبار پرسشنامه پژوهش، اعتبار سازه ای است و به تعبیر ناچمیاس، اعتبار سازه ای عبارت است از ایجاد ارتباط بین ابزار سنجش (سنجه ها) با چهارچوب نظری کلی برای اینکه ببینیم آیا ابزار تحقیق با مفاهیم و پیش فرض های نظری رابطه دارد یا خیر (ساروخانی.۱۳۷۷). در پژوهش حاضر نیز چنین روندی مرحله به مرحله دنبال شد. از درون مبانی نظری معرفیها و شاخصهایی استخراج، غربالگری، و سپس به گویه هایی تبدیل شدند تا در برخورد با واقعیت میدانی میزان پایایی آنها سنجیده شده و در اندازه گیری موضوع تحقیق بکار رود. از آنجا که میزان پایایی مقیاس عشق آنلاین از طریق آزمون آلفای کرونباخ ۹۱ درصد بدست آمد، بنابر این در پژوهش بکار گرفته شد. جدول شماره یک، شاخصهای عشق آنلاین و مبانی نظری مربوطه را منعکس می نماید.

*جدول شماره ۱. نشانه ها و شاخصهای عشق آنلاین و مبانی نظری مربوطه

مبانی نظری	شاخصها
استرنبرگ ۱۹۸۲	یک حس نزدیکی بسیار متفاوت با رابطه دوستانه و یا خانوادگی
دورینگ ۲۰۰۲	یک حس وابستگی شدید، مثل وابستگی معتادان
گیدنز ۱۹۹۲- بن زئیف ۲۰۰۴	محبت و علاقه افراطی، صمیمیت شدید و احساسات عمیق نسبت به او
کلیمووا ۲۰۰۹	یکنوع حس ترکیبی شامل علاقه عاطفی و میل جنسی و فیزیکی به او
بن زئیف ۲۰۰۴	خشکی گلو، هیجان و طپش قلب هنگام مکاتبه آنلاین با او
گیدنز ۱۹۹۲	رضایت و لذت حداکثری هنگام ارتباط آنلاین و آرزوی با او و در کنار او بودن
هلم ۱۳۹۴	احساس شیفتگی و اسیر و گرفتار شدن در عشق
بن زئیف ۲۰۰۴	حس انتظار، بی قراری و ناپایداری تا زمان ارتباط بعدی
بن زئیف ۲۰۰۴	ارسال پی در پی پیام و متن در زمان های مختلف و به بهانه های مختلف
بن زئیف ۲۰۰۴	پرشدن تمام فضای ذهنی از او
ایلوو ۲۰۰۲	منحصر به فرد دانستن او، تصاویر رویایی و خیال پردازی های عاشقانه در باره او
بن زئیف ۲۰۰۴	حس همزمانی، هم روحی، و طپش یک قلب در دو جسم
دورینگ ۲۰۰۲	در لاک خود فرو رفتن و کناره گیری از بقیه مردم
دورینگ ۲۰۰۲	فقدان کنترل بر خود و افزایش ندانم کاری ها و اشتباهات
بن زئیف، موث، ولگبائر ۲۰۰۷	تصور یک همسر ایده آل برای زندگی مشترک زناشویی
لانگفورد ۱۹۹۹	تلاش عاطفی حد اکثری برای حفظ رابطه موجود
لومانوسکا، گیتون ۲۰۱۶	نزدیکی و صمیمیتی که در آن حاضر به افشای مسایل خصوصی خود هستم
گیدنز ۱۹۹۲	درگیری عاطفی نیرومندی که باعث غفلت یا اختلال در وظایف روزمره و عادی شود
بن زئیف ۲۰۰۴	میل و اشتیاق شدید فیزیکی و جسمانی به او
موث، ولگبائر ۲۰۰۷	احساس رهایی از مشکلات، قید و بندها و تعهدات کلیشه ای در زمان ارتباط آنلاین

یافته ها:

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را ۱۱۴ نفر تشکیل می دهد که در تابستان ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته اند. ۳۲ درصد پاسخگویان مرد و ۶۸ درصد زن بوده اند. از نظر وضع تاهل، ۶۴ درصد پاسخگویان مجرد، ۳۰ درصد متأهل، و تنها ۶ درصد نیز بیوه یا مطلقه هستند. بلحاظ سن پاسخگویان، ۵۳ درصد جوانان ۱۸ تا ۲۵ ساله، ۲۲ درصد جوانان ۲۶ تا ۳۳ ساله، ۱۱ درصد میانسالان ۳۴ تا ۴۱ ساله، ۸ درصد بزرگسالان ۴۲ تا ۴۹ ساله، ۲ درصد بزرگسالان ۵۰ تا ۵۷ ساله و نهایتاً ۴ درصد نیز افراد ۵۸ سال به بالا را تشکیل می دهند. از نظر تحصیلات، ۹ درصد دارای تحصیلات تا دیپلم، ۵۷ درصد دانشجوی و تا سطح لیسانس، و ۳۴ درصد نیز دانشجوی تحصیلات تکمیلی یا فوق لیسانس و بالاتر اند. توزیع قومی پاسخگویان نیز بگونه است که بخش عمده را فارسی زبانان (۶۸٪) تشکیل می دهند. لیکن پاسخگویان آذری زبان ۱۰٪، کردها ۸٪، گیلکی ها و مازنی ها نیز هرکدام ۷٪ از پاسخگویان را شکل داده اند. پایگاه اجتماعی اقتصادی اظهار شده توسط پاسخگویان نیز بگونه ای است که ۱ درصد پاسخگویان از وضعیت خوب، ۸۸ درصد وضع متوسط و ۱۱ درصد از وضعیت پایینی برخوردارند.

از نظر میزان وقت گذاری برای دوستیابی اینترنتی، ۴۲ درصد روزانه حد اکثر تا یکساعت وقت می گذارند (کم). ۱۷ درصد روزی یک تا دوساعت، ۲۱ درصد روزی دو تا سه ساعت، و نهایتاً ۲۰ درصد پاسخگویان روزانه ۴ ساعت یا بیشتر برای دوستیابی وقت صرف می کنند(زیاد).

ماندگاری دوستی های اینترنتی پاسخگویان نیز متفاوت بوده است. ۴۳ درصد آنان دوستی های کوتاه مدت و حداکثر سه ماهه داشته اند، ۱۱ درصد نیز بین سه تا شش ماه دوستی آنها بطول انجامیده است، ۴ درصد بین شش تا نه ماه، ۸ درصد بین نه تا دوازده ماه، و نهایتاً ۳۴ درصد یعنی یک سوم پاسخگویان نیز دوستی اینترنتی بیش از یکسال را تجربه کرده اند.

مهمترین محل دوستیابی آنلاین نیز در بین پاسخگویان این پژوهش متفاوت بوده است. ۴۱ درصد پاسخگویان در تلگرام، ۳۵ درصد در اینستاگرام، ۱۵ درصد در واتساپ، ۵ درصد در چت روم، ۳ درصد در سایتهای دوستیابی و نهایتاً تنها یک درصد پاسخگویان در ایمیل بدنال دوستی و تعامل با افرادی از جنس مخالف بوده اند.

میانگین شدت عشق آنلاین تجربه شده توسط کاربران (۴۸.۱) از حد متوسط یا میانگین نظری متغیر (۴۰) بالاتر بوده و این نتیجه نشان می دهد در جامعه مورد مطالعه عشق آنلاین بخوبی شکل گرفته و میزان آن نیز از حد متوسط بالاتر است.

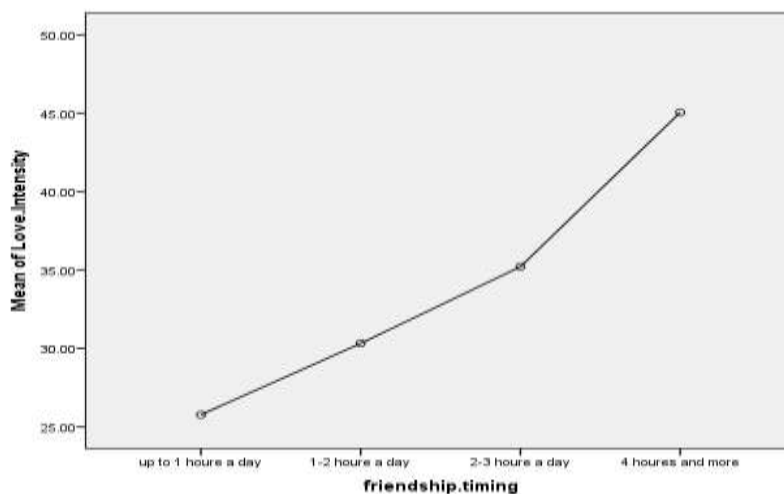
علاوه بر آگاهی نسبت به خصوصیات جامعه مورد بررسی، پژوهش حاضر در پی شناسایی میزان و شدت عشق تجربه شده در محیط های اینترنتی (عشق آنلاین)، آنها با توجه به ویژگیهای پاسخگویان بوده است. بدین منظور، براساس فرضیات تحقیق که عمدتاً فرضیات تفاوتی هستند، آزمون های مقایسه ای T و F بین میزان عشق آنلاین و ویژگی های کاربران انجام گرفت. البته قبل از آن به کمک آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در زمینه نورمالیته بودن توزیع نمرات اطمینان حاصل شد و سپس آزمونهای اصلی T و F انجام شدند که نتایج حاصله در جدول شماره ۲ منعکس شده است:

متغیرها	ضریب آزمون	درجه آزادی	سطح معنادار ی	نتیجه آزمون تعقیبی توکی
جنسیت - شدت عشق آنلاین	T=0.545	۱۱۳	0.587	عدم تایید فرضیه
وضع تاهل - شدت عشق آنلاین	F=۰.۱	۱۱۳	۰.۹۰۵	عدم تایید فرضیه
سطح تحصیلات - شدت عشق آنلاین	F=۲.۲۴۶	۱۱۳	۰.۱۱۱	عدم تایید فرضیه
گروه سنی - شدت عشق آنلاین	F=۱.۴۱	۱۱۳	۰.۲۲۵	عدم تایید فرضیه
پایگاه اجتماعی - شدت عشق آنلاین	F=۲.۰۸۹	۱۱۳	۰.۱۲۹	عدم تایید فرضیه
محیط دوستیابی - شدت عشق آنلاین	F=۰.۷۴۳	۱۱۳	۰.۵۹۳	عدم تایید فرضیه
قومیت - شدت عشق آنلاین	F=۴.۴۸۴	۱۱۳	۰.۰۰۲	تایید فرضیه ** لر > فارس > کرد > ترک > گیلکی و مازنی
مدت دوستیابی - شدت عشق آنلاین	F=۲۶.۵	۱۱۳	0.000	تایید فرضیه ** تا یک ساعت > ۱ تا ۲ ساعت > ۲ تا ۳ ساعت > ۳ تا ۴ ساعت و بیشتر
تداوم دوستی آنلاین - شدت عشق آنلاین	F=۴.۶۵۵	۱۱۳	۰.۰۰۲	تایید فرضیه ** لر > فارس > کرد > ۹ تا ۱۲ ماه > ۶ تا ۹ ماه

همانطور که در جدول شماره ۲ می توان دید، ویژگیهایی از قبیل جنسیت و سن افراد، وضع تاهل آنها، تحصیلات، پایگاه اجتماعی و محیط اینترنتی دوستیابی آنان نقشی در میزان عشق آنلاینی که تجربه می کنند ندارد. در این متغیرها سطح معناداری آزمون همگی بالاتر از ۰.۰۵ بوده و در نتیجه فرضیه های مربوط به آنها نیز رد شده اند. اما نتایج جدول نشان می دهد متغیرهایی چون قومیت افراد، مدت زمانی که روزانه افراد صرف دوستیابی اینترنتی می کنند، و همچنین مدت ماندگاری دوستی های اینترنتی آنها در میزان عشقی که در فضای آنلاین تجربه خواهند کرد نقش دارد و فرضیات مربوط به آنها نیز تایید شده اند. در رابطه با فرضیه های تایید شده ذکر نکاتی در اینجا مفید و ضروری بنظر می رسد.

چنانچه در نتایج جدول شماره ۲ ملاحظه می شود ($F=4.484$ و $sig.=0.002$)، شدت عشق آنلاین در افراد متعلق به قومیت های گوناگون با یکدیگر تفاوت معناداری داشته است و بنابراین فرضیه مربوطه (فرضیه ۲) مورد تایید است. با تامل در میانگین نمرات این اقوام می توان دریافت که شدت عشق آنلاین در کاربران گیلکی و مازنی (با میانگین ۴۶.۶) بیش از همه و سپس در کاربران ترک زبان، کرد زبان، فارسی زبان و نهایتا لر زبان (با میانگین های ۳۴.۴، ۳۲، ۳۱.۳، ۲۶.۵) مشاهده می گردد. بیشترین شدت عشق در محیط های آنلاین را کاربران استانهای شمالی تجربه می کنند و این رقم تنها رقمی است که از حد متوسط یا میانگین نظری متغیر (۴۰) بالاتر است. در کاربران متعلق به دیگر قومیتها، میانگین نمرات عشق آنلاین همگی کمتر از میانگین نظری است یعنی شدت عشق آنلاین تجربه شده در آنان زیر سطح متوسط قرار دارد.

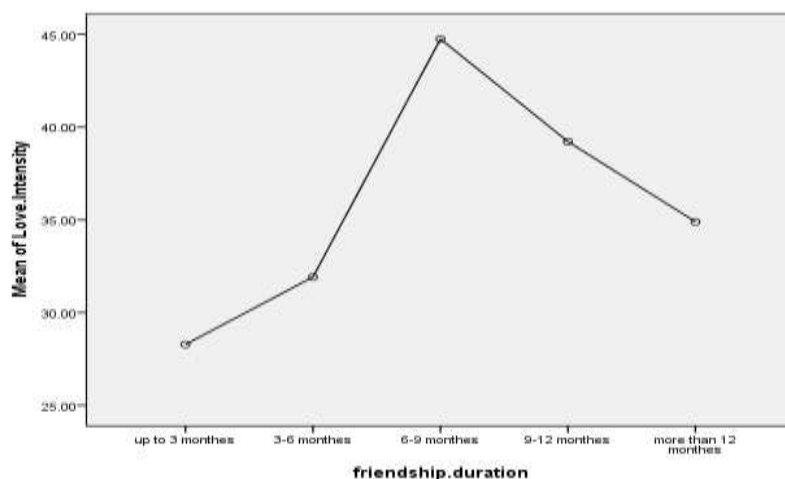
همچنین، نتایج جدول شماره دو ($F=26.5$ و $sig.=0.000$)، نشان می دهد در افرادی که مدت زمان روزانه دوستیابی اینترنتی آنان متفاوت است شدت عشق آنلاین هم متفاوت بوده و بنابراین فرضیه مربوطه (فرضیه ۳) مورد تایید است. با تامل در میانگین نمرات کاربران می توان گفت در کسانی که روزانه ۴ ساعت و یا بیشتر بدنبال دوستی اینترنتی هستند بیشترین میزان و شدت عشق آنلاین تجربه و احساس شده است. میزان عشق تجربه شده در افرادی که ۴ ساعت و بیشتر آنلاین هستند (میانگین ۴۵) تنها رقمی است که از حد متوسط یا میانگین نظری این مقیاس (۴۰) بالاتر است. در دیگر کاربران میانگین نمرات شدت عشق، همگی کمتر از میانگین نظری است و زیر سطح متوسط قرار دارد. این نتیجه نشان می دهد به میزانی که فرد ساعات بیشتری را در محیط های ارتباطی آنلاین بویژه محیط های دوستیابی سپری کند عشق آنلاین شدیدتری را تجربه و احساس خواهد کرد. با توجه به اینکه متغیر مستقل دارای پایه عددی و مقداری است، بنابراین در اینجا می توان از تکنیک نموداری تحلیل روند نیز استفاده کرد. با بکارگیری تکنیک تحلیل روند، در اینجا روند هم افزایشی مدت زمان دوستیابی اینترنتی در طول روز و شدت عشق آنلاین تجربه شده توسط کاربران را می توان ملاحظه کرد. چنانچه نمودار تحلیل روند نشان می دهد، وقتی دوستیابی در محیط های آنلاین روزانه کمتر از یکساعت بوده است شدت عشق آنلاینی که کاربر تجربه می کند در پایین ترین سطح (میانگین ۲۵.۷) قرار دارد اما با افزایش ساعات دوستیابی به سه ساعت در روز، شدت عشق آنلاین شیب صعودی ملایمی پیدا میکند، و با افزایش ساعات دوستیابی اینترنتی به بالاتر از ۳ ساعت در روز، شاهد شیب صعودی و اوج گرفتن شدید عشق آنلاین در افراد خواهیم بود.

شکل ۱. روند هم افزایشی زمان دوستیابی روزانه و شدت عشق آنلاین

در جامعه مورد مطالعه، ماندگاری دوستی های اینترنتی نیز یکسان نبوده است و شناسایی نقش این مساله در میزان و شدت تجربه عشق آنلاین توسط کاربران مورد توجه و کنکاش قرار گرفته است. در این رابطه، نتایج آزمون ($F=4.655$ و $sig.=0.002$) نشان داد شدت عشق آنلاینی که افراد تجربه کرده اند برحسب میزان ماندگاری دوستی های اینترنتی آنها متفاوت از یکدیگر بوده است و بنابراین فرضیه مربوطه نیز (فرضیه ۴) تایید شده است. با تامل در میانگین نمرات کاربران ملاحظه شد در کسانی که ماندگاری دوستی اینترنتی آنها بین ۶ تا ۹ ماه بوده است شدت عشق آنلاین بیش از همه احساس و تجربه شده است (میانگین نمره ۴۴). پس از این گروه، کاربرانی با دوستی های ۹ تا ۱۲ ماهه، دوستی های بیش از یکسال، دوستی های ۳ تا ۶ ماهه و نهایتاً دوستی های اینترنتی کمتر از سه ماه (به ترتیب با میانگین نمرات ۳۹.۲، ۳۲.۴، ۳۱.۹ و ۲۸.۲) قرار می گیرند. میزان عشق آنلاین تجربه شده در افرادی که دوستی های اینترنتی آنان با جنس مخالف بین ۶ تا ۹ ماه بطول می انجامد

(میانگین ۴۴) تنها رقمی است که از حد متوسط یا میانگین نظری این مقیاس بالاتر است. این نتیجه نشان می دهد دوستی های اینترنتی ۶ تا ۹ ماهه بیشترین ظرفیت را برای تجربه بالاترین میزان از عشق آنلاین در خود دارد و شدت عشقی که افراد در این بازه زمانی تجربه می کنند در اوج قرار دارد اما در دوستی های با عمر کمتر گویا هنوز تب و تاب عشق به کمال خود نرسیده و در دوستی های بیش از ۹ ماه نیز احتمالاً مسایلی چون عادی شدن افراد برای همدیگر، کلیشه ای شدن رابطه، یا بروز برخی مسایل و حواشی منفی در روابط فیما بین آغاز گشته و شدت و حرارت عشق آنلاین در افراد رو به کاهش می گذارد. برای فهم بهتری از مساله، در اینجا نیز از تکنیک نموداری تحلیل روند استفاده می شود. با توجه به نمودار مقابل می توان دریافت شدت عشق آنلاین در دوستی های اینترنتی دارای فراز و نشیب خاصی است یعنی در دوستی هایی که کمتر از سه ماه عمر می کنند، عشق آنلاینی که توسط افراد تجربه می شود ضعیف است. اما وقتی ماندگاری دوستی اینترنتی از سه ماه بیشتر شده و تا شش ماه تداوم پیدا می کند شیب صعودی ملایمی در تجربه کردن عشق آنلاین آغاز می شود، و زمانی که ماندگاری دوستی اینترنتی از ماه ششم خود می گذرد، شدت عشق شیب صعودی پرشانی پیدا می کند بگونه ای که در فاصله بین شش تا نه ماه دوستی اینترنتی، افراد بالاترین میزان از عشق آنلاین را تجربه خواهند کرد. در این تحقیق، میانگین نمرات نشان می دهد ۱۴٪ کاربران مورد مطالعه در دوستی های اینترنتی خود عشق شدیدی را تجربه کرده اند گویا از هر ۷ نفر تنها یک نفر می تواند شدیدترین میزان عشق آنلاین را در دوستی های اینترنتی تجربه کند اما بقیه افراد، در تعاملات اینترنتی خود، احتمالاً عشق آنلاین را اندک و یا بطور ناقص احساس و تجربه خواهند کرد.

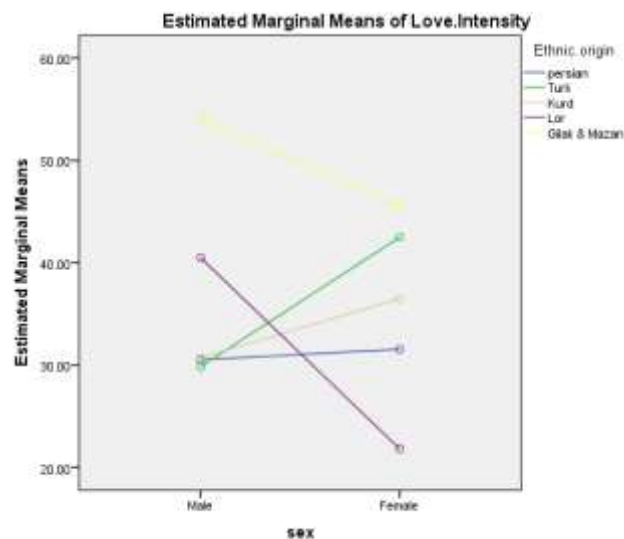

شکل ۲. روند تغییرات ماندگاری دوستی اینترنتی و شدت عشق آنلاین

نتایج تکمیلی:

بدون تردید، واقعیت‌های انسانی همواره چند عاملی و چند فاکتوری اند. از اینرو، در نظر گرفتن نقش ترکیبی عوامل گوناگون در ارتباط با یک پدیده، چه بسا نتایج تحقیق را به واقعیت نزدیکتر می سازد. در سطور قبل دریافتیم برخی از ویژگی های اجتماعی کاربران بصورت تک تک و جداگانه، می توانند نقش موثری در نوسانات شدت عشق آنلاین داشته باشند ولی برخی نیز فاقد نقش و تاثیر در این زمینه اند. اما در ادامه و برای فهم عمیقتری از مساله، شناسایی اثرگذاری ترکیبی متغیرهای مستقل در عشق آنلاین و میزان آن در دستور کار قرار می گیرد، بدین معنا که مثلاً ترکیب جنسیت و تحصیلات، یا ترکیب جنسیت و سن، یا سن و وضع تاهل و ... چگونه می توانند نوسانات عشق تجربه شده توسط کاربران را تحت تاثیر قرار دهند. از اینرو، بر اساس فرضیه های تکمیلی پژوهش (فرضیات شماره ۵ تا ۱۰) و جهت شناخت اثر ترکیبی عوامل اثر گذار بر عشق آنلاین از آزمون تحلیل واریانس دو راهه استفاده شد. نتایج آزمون های صورت گرفته در این زمینه در این قسمت مرور می گردند.

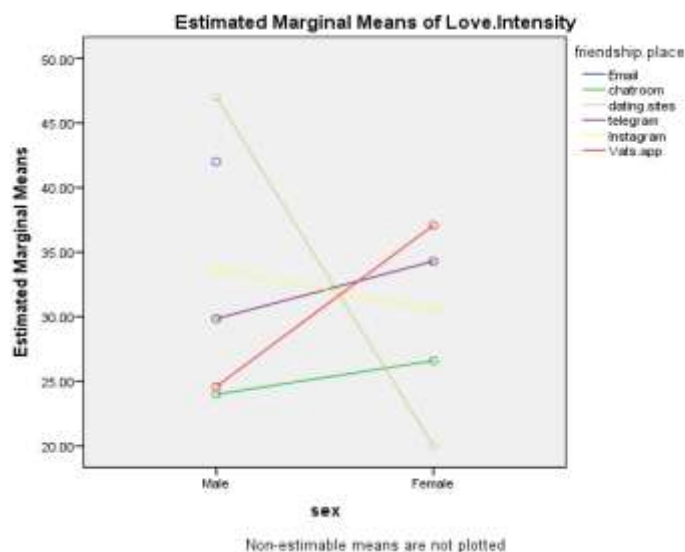
فرضیه ۵. شدت عشق آنلاین تجربه شده برحسب دو عامل جنسیت و قومیت افراد متفاوت است یکی از موارد بررسی شده در این پژوهش، سنجش اثر ترکیبی و تعاملی جنسیت و قومیت افراد بر میزان عشق آنلاین تجربه شده توسط آنهاست. در این رابطه با توجه به نوع متغیرهای فرضیه، از آزمون تحلیل واریانس دو راهه استفاده شد و نتایج بدست آمده $\{F(4,113) = 2.384 \text{ و } sig. = 0.05\}$ نشان داد اثر تعاملی "جنس-قومیت" بر روی شدت عشق آنلاین معنا دار و در نتیجه فرضیه پژوهش نیز مورد تایید است. برای وضوح بیشتر مساله در این زمینه، نمودار اثرات تعاملی مربوطه - بعنوان یکی از خروجی های آزمون تحلیل واریانس دوراهه- در اینجا ارائه می گردد. با توجه به نمودار اثرات تعاملی ارائه شده، ترکیب جنسیت مردانه با قومیت گیلکی و مازنی، بیشترین میزان عشق آنلاین را به همراه داشته است (میانگین نمره ۵۴)، و متقابلاً، ضعیفترین میزان عشق آنلاین را در ترکیب جنسیت زنانه با قومیت لر می توان دید (میانگین ۲۱). بعبارتی، شدت عشق آنلاینی که مردان گیلکی و مازنی تجربه می کنند شدیدترین و میزان عشق آنلاینی که زنان لر تجربه کرده اند ضعیفترین میزان بوده است. علاوه بر این، واقعیات دیگری نیز در این نمودار نهفته است که بدان اشاره می شود:

شکل ۳. اثر تعاملی جنس و قومیت بر شدت عشق آنلاین

- به لحاظ شدت عشق آنلاین در دوستیابی ها، زنان گیلکی و مازنی در رتبه دوم قرار دارند (با میانگین ۴۶.۶)
- زنان ترک در رتبه سوم (میانگین ۴۲.۵) و شدیدتر از مردان ترک (با میانگین ۲۹) عشق آنلاین را تجربه کرده اند
- مردان لر در رتبه چهارم (میانگین ۴۰.۵) و بسیار شدیدتر از زنان لر (با میانگین ۲۱) عشق آنلاین را تجربه می کنند
- شدت عشق آنلاین در مردان و زنان گیلکی، زنان ترک، و مردان لر بالاتر از متوسط یا میانگین نظری (۴۰) قرار دارد
- زنان کرد (میانگین ۳۶.۵) در مقایسه با مردان کرد (با میانگین ۳۰.۷) عشق آنلاین شدید تری را در دوستی های اینترنتی خود تجربه می کنند. شدت عشق آنلاین در مردان و زنان فارسی زبان تقریباً مشابه (میانگین های ۳۰.۵ و ۳۱.۵) و هر دو در سطحی پایین تر از متوسط یا میانگین نظری قرار دارد

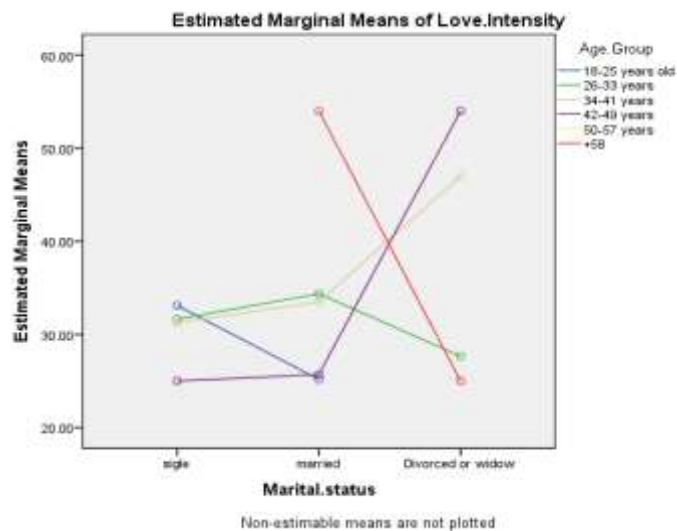
فرضیه ۶. شدت عشق آنلاین تجربه شده بر حسب دو عامل جنسیت و محیط دوستیابی اینترنتی متفاوت است یکی دیگر از موارد بررسی شده، سنجش اثر ترکیبی جنسیت و محیط دوستیابی بر شدت عشق آنلاین تجربه شده توسط کاربران بوده است. در این رابطه نیز نتایج آزمون ($F(4,113) = 2.52$ و $sig. = 0.045$) نشان داد اثر تعاملی "جنس-محیط دوستیابی" بر شدت عشق آنلاین تجربه شده توسط افراد معنا دار است و فرضیه پژوهش تایید می شود. یعنی، زمانی که وجوه مختلف جنسیت (مرد، زن) با انواع محیط های اینترنتی (ایمیل، چت روم، تلگرام، واتساپ و ...) ترکیب شود، شدت عشق آنلاین متفاوتی را در افراد آشکار می سازد. برای وضوح بیشتر مساله، از تکنیک نموداری تحلیل روند استفاده شد و با توجه به نمودار، ملاحظه می شود ترکیب جنسیت مردانه با سایت های دوستیابی اینترنتی، شدیدترین میزان عشق آنلاین را به همراه داشته است (میانگین ۴۷)، متقابلاً، ضعیفترین میزان عشق آنلاین را در ترکیب جنسیت زنانه با سایت های دوستیابی اینترنتی می توان مشاهده کرد (میانگین ۲۰). به عبارتی، مردانی که در سایتهای دوستیابی به دنبال دوستیابی اند شدیدترین، اما زنانی که در سایتهای دوستیابی بدنبال دوستی اند ضعیفترین میزان عشق آنلاین را تجربه می کنند. علاوه بر این، واقعیات دیگری نیز در نمودار می توان مشاهده کرد، از جمله اینکه شدت عشق آنلاین در زنانی که از محیط واتساپ برای دوستی های اینترنتی خود استفاده می کنند در رتبه دوم قرار دارد (میانگین ۳۷) و اگر بخواهیم مقایسه ای در این زمینه انجام دهیم، می توان گفت زنان در تعاملات رومانتیک خود در واتساپ، عشق آنلاین شدیدتری را نسبت به آن مردانی که در واتساپ بدنبال دوستی های اینترنتی اند (میانگین ۲۴.۶) تجربه می کنند. بدین ترتیب، گویا واتساپ برای زنان و سایتهای دوستیابی برای مردان مساعدترین محیط های تجربه و احساس عشق آنلاین شمرده می شوند.

شکل ۴. اثر تعاملی جنس و محیط دوستیابی بر شدت عشق آنلاین

فرضیه ۷. شدت عشق آنلاین تجربه شده بر حسب دو عامل وضع تاهل و سن افراد متفاوت است. یکی دیگر از فرضیات پژوهش، سنجش اثر ترکیبی وضع تاهل و سن و سال بر شدت عشق آنلاین تجربه شده بوده است. بدین منظور، از آزمون تحلیل واریانس دو راهه استفاده شد. نتایج بدست آمده ($F(6,113) = 3.47$ و $sig. = 0.004$) نشان داد اثر تعاملی "سن-وضع تاهل" بر شدت عشق آنلاین تجربه شده توسط افراد معنا دار است و فرضیه پژوهش تایید می گردد. به عبارتی، وجوه مختلف وضع تاهل (مجرد، متاهل و ...) وقتی با گروه های مختلف سنی (جوان، میانسال و ...) ترکیب شود نتایج متفاوتی در شدت عشق آنلاین تجربه شده آشکار می گردد. نکته جالب این است که سن و یا

وضع تاهل بطور جداگانه تاثیر جدی و معناداری بر شدت عشق آنلاین نداشته اند ($\text{sig.} > 0.05$) اما وقتی ترکیب می شوند اثر تعاملی و مشترک آنها بر شدت عشق آنلاین در آزمون تایید می شود ($\text{sig.} < 0.05$). برای وضوح بیشتر، در اینجا نمودار اثرات تعاملی مربوطه ارائه شده است تا شدیدترین و ضعیفترین میزانهای عشق آنلاین را بتوان ملاحظه کرد. با توجه به نمودار ارائه شده، شدیدترین میزان عشق آنلاین را در گروه بیوه ها و مطلقه های ۴۲ تا ۴۹ ساله (میانگین ۵۴) می توان دید. متقابلاً، افراد متاهل در گروه سنی ۴۲ تا ۴۹ سال و ۱۸ تا ۲۵ سال کمترین شدت عشق آنلاین را در دوستی های اینترنتی خود تجربه کرده اند (میانگین ۲۵). در واقع، سن افراد و وضع تاهل آنها دست به دست یکدیگر داده و برای افرادی که در سنین مختلف و وضع تاهل متفاوتی قرار دارند، شرایطی را فراهم می آورند تا میزان متفاوتی از عشق آنلاین را تجربه کنند. علاوه بر این، واقعیات دیگری نیز در نمودار قابل مشاهده است، از جمله اینکه افراد بیوه و مطلقه میانسال (۳۴ تا ۴۱) ساله نیز، در دوستی های اینترنتی خود میزان عشقی شدیدتر از حد متوسط یا میانگین نظری را تجربه کرده اند. نکته جالب دیگر اینکه، متاهلین ۲۶ تا ۳۳ ساله نسبت به افراد مجرد در همین گروه سنی، عشق آنلاین شدیدتری را تجربه کرده اند. نمودار زیر نکات ذکر شده را منعکس می نماید.

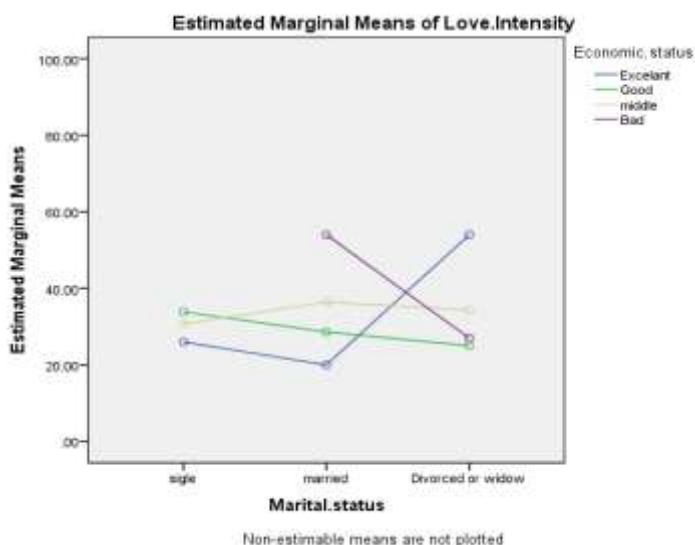

شکل ۵. اثر تعاملی وضع تاهل و سن بر شدت عشق آنلاین

فرضیه ۸. میزان عشق آنلاین بر حسب وضع تاهل و وضع اقتصادی متفاوت است

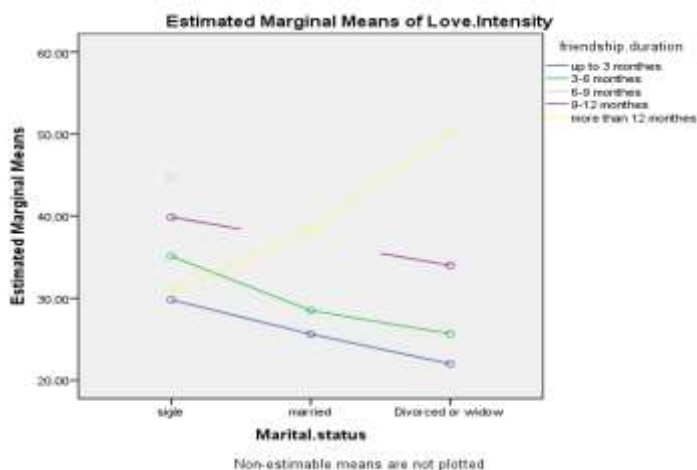
در این پژوهش، شناسایی اثر ترکیبی وضع اقتصادی و وضع تاهل افراد بر عشق آنلاین نیز مورد توجه و کنکاش بوده است. به منظور سنجش اثر ترکیبی وضع تاهل و وضعیت اقتصادی افراد بر میزان عشق آنلاینی که در دوستی های اینترنتی خود تجربه می کنند نیز نتایج آزمون تحلیل واریانس دو راهه $\text{sig.} = 0.008$ و $F(5, 113) = 3.29$ نشان داد اثر تعاملی "وضع اقتصادی- وضع تاهل" بر شدت عشق آنلاین معنا دار است و فرضیه پژوهش تایید می گردد. البته، وضع اقتصادی و وضع تاهل بطور جداگانه تاثیر جدی و معناداری بر شدت عشق آنلاین نداشتند ($\text{sig.} > 0.05$) اما پس از ترکیب بایکدیگر، اثر تعاملی آنها بر شدت عشق آنلاین در آزمون تحلیل واریانس دوراهه تایید می شود ($\text{sig.} < 0.05$). برای وضوح بیشتر، نمودار اثرات تعاملی مربوطه در اینجا ارائه شده است تا از طریق آن شدیدترین و ضعیفترین ترکیب ها را بتوان ملاحظه نمود. با توجه به نمودار ارائه شده، شدیدترین میزان عشق آنلاین را در دو گروه و با میانگین نمره ۵۴ می توان دید: متاهلین با وضع اقتصادی پایین و بیوه یا مطلقه هایی با وضع اقتصادی عالی. در نقطه مقابل، آندسته متاهلین که وضع اقتصادی عالی دارند

کمترین میزان از عشق آنلاین را در دوستی های اینترنتی خود تجربه کرده اند. (میانگین ۲۰). در واقع، وضع اقتصادی و وضعیت تاهل عواملی هستند که دست به دست یکدیگر داده و این امکان را فراهم می آورند تا شدت عشق آنلاین متفاوتی توسط افراد در روابط رومانتیک اینترنتی تجربه شود.

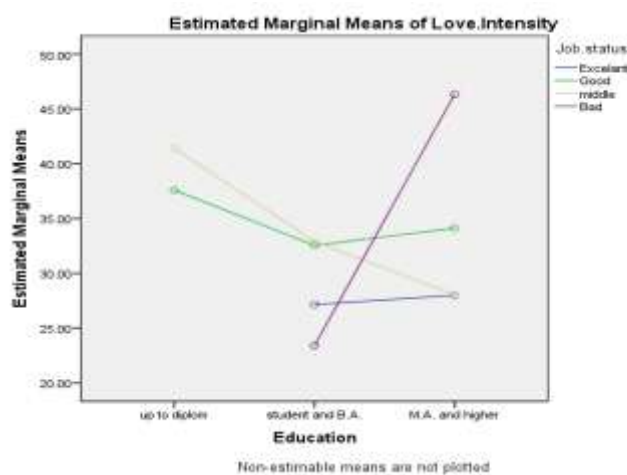
شکل ۶. اثر تعاملی وضع تاهل و وضع اقتصادی بر شدت عشق آنلاین

فرضیه ۹. شدت عشق آنلاین برحسب وضع تاهل و مدت ماندگاری دوستی های اینترنتی افراد متفاوت است در سنجش اثر تعاملی وضع تاهل و ماندگاری دوستی اینترنتی نیز نتایج حاصله $\{F = 2.805 \text{ و } sig.= 0.020\}$ نشان می دهد اثر تعاملی "مدت ماندگاری دوستی ها- وضع تاهل" بر شدت عشق آنلاینی که افراد تجربه کرده اند معنا دار است و فرضیه پژوهش تایید می گردد. به عبارتی، وجوه مختلف وضع تاهل (مجرد، متاهل و...) وقتی با انواع ماندگاری دوستی های اینترنتی (تا سه ماه، سه تا شش ماه، شش تا نه ماه و...) ترکیب شود نتایج متفاوتی در شدت عشق آنلاین تجربه شده آشکار میگردد. برای وضوح بیشتر، نمودار اثرات تعاملی مربوطه در اینجا ارائه شده و بر اساس نمودار، شدید ترین عشق آنلاین را در افراد بیوه یا مطلقه با دوستی های اینترنتی بیش از ۱۲ ماه می توان دید (میانگین ۵۰). در نقطه مقابل، افراد بیوه یا مطلقه ای که ماندگاری دوستی های اینترنتی شان بطور متوسط کمتر از سه ماه است ضعیفترین میزان عشق آنلاین را تجربه کرده اند (میانگین ۲۲). علاوه بر این، بلحاظ میزان و شدت عشق آنلاین تجربه شده، افراد مجردی که دوستی های آنان بطور متوسط شش تا نه ماه بطول انجامیده در رتبه دوم (با میانگین ۴۴) و افراد مجردی که ماندگاری دوستی های اینترنتی شان نه تا دوازده ماه بوده نیز در تبه سوم (میانگین ۴۰) قرار می گیرند.

شکل ۷. اثر تعاملی وضع تاهل و ماندگاری دوستی اینترنتی بر شدت عشق آنلاین

فرضیه ۱۰. شدت عشق آنلاین برحسب سطح تحصیلات و جایگاه شغلی افراد متفاوت است برای سنجش اثر تعاملی سطح تحصیلات و جایگاه شغلی بر شدت عشق آنلاین نیز آزمون تحلیل واریانس دو راهه استفاده و نتایج حاصله از آزمون $\{F(4,113) = 4.048 \text{ و } sig.= 0.004\}$ نشان داد اثر تعاملی "سطح تحصیلات- جایگاه شغلی" بر شدت عشق آنلاینی که افراد تجربه کرده اند معنا دار است و فرضیه پژوهش تایید می گردد. برای فهم بهتری از مساله، نمودار اثرات تعاملی مربوطه در اینجا ارائه شده و با توجه به نمودار، شدیدترین میزان عشق آنلاین را در افراد دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاترکه جایگاه شغلی پایین و نامناسبی دارند می توان دید (میانگین ۴۶.۳). در نقطه مقابل، کسانی که دانشجوی و یا تحصیلاتی در سطح لیسانس داشته و جایگاه شغلی پایینی دارند ضعیفترین میزان عشق آنلاین را تجربه کرده اند (میانگین ۲۳.۴). بعلاوه، نتایج بدست آمده نشان می دهد افراد دارای تحصیلات تا دیپلم که جایگاه شغلی متوسطی دارند به لحاظ تجربه شدت عشق آنلاین در رتبه دوم (با میانگین ۴۱.۴) قرار می گیرند. در این نمودار شاهد این حقیقت هستیم که ترکیب تحصیلات عالی و جایگاه شغلی پایین باعث تجربه شدیدترین میزان عشق در دوستی های اینترنتی شده است. چه بسا این یک فرافکنی است که تحصیلکردگان سعی دارند خلاء و سرخوردگی ناشی از نا همخوانی تحصیلات عالی و جایگاه شغلی پایین خود را تخلیه کنند تا شاید از اینطریق وضع ناعادلانه ای را که گرفتار آن هستند فراموش کنند. بهرحال این مساله مهم قابل بررسی مستقل و جداگانه ای است.

شکل ۸. اثر تعاملی تحصیلات و جایگاه شغلی بر شدت عشق آنلاین

جمع بندی

با توجه به نفوذ رو به رشد فناوری های نوین در عرصه های مختلف زندگی انسانها، پژوهش حاضر سعی در بررسی موضوع عشق آنلاین و میزان آن در روابط اینترنتی گروههای مختلف با ویژگیهای گوناگون داشته است. در این رابطه یک سوال اساسی مطرح شد و آن اینکه آیا در روابط رومانتیک کاربران مورد مطالعه اساساً عشق آنلاین شکل گرفته یا خیر، و اینکه میزان آن چقدر است؟ نتایج بدست آمده نشان می دهد که عشق آنلاین در افراد مورد مطالعه شکل گرفته و میزان آن بالاتر از حد متوسط بوده است. میانگین نمرات بدست آمده نشان داد ۱۴٪ کاربران مورد مطالعه در دوستی های اینترنتی خود عشق بسیار شدیدی را تجربه کرده اند و این نتیجه با پژوهش دورینگ (۲۰۰۲)، ویتی و بریگل (۲۰۰۸) که به امکان دستیابی به شدیدترین میزان از عشق در تعاملات اینترنتی اشاره داشتند همسویی نشان میدهد. همچنین، چهار فرضیه مطرح و در این فرضیات نقش ویژگیهای کاربران بصورت منفرد در میزان عشق آنلاین تجربه شده مورد سنجش قرار گرفت. نتایج بدست آمده از آزمونهای T و F نشان داد متغیرهای زمینه ای از قبیل سن، جنس، وضع تاهل، تحصیلات و... در نوسانات تجربه عشق آنلاین نقشی نداشته و فرضیه مربوط به آنها نیز (فرضیه ۱) رد می شود. اما نقش متغیرهایی چون قومیت، مدت زمان دوستیابی اینترنتی بطور روزانه، و ماندگاری دوستی های اینترنتی در نوسانات میزان و شدت عشق آنلاین اثبات شده و فرضیه های مربوط به آنها نیز (فرضیات ۲، ۳، ۴) تایید می گردد. در فرضیات تایید شده معلوم گردید که میزان آن که فرد ساعات بیشتری را در محیط های ارتباطی آنلاین بویژه محیط های دوستیابی سپری کند عشق آنلاین شدیدتری را تجربه و احساس خواهد کرد. همچنین، روشن شد که دوستی های اینترنتی ۶ تا ۹ ماهه بیشترین ظرفیت را برای تجربه بالاترین میزان از عشق آنلاین در خود دارد و شدت عشقی که افراد در این بازه زمانی تجربه می کنند در اوج خود قرار می گیرد.

علاوه بر این، تعدادی فرضیات تکمیلی نیز به منظور درک بهتری از جزئیات مساله مطرح شده بود که در آنها اثر تعاملی و ترکیبی ویژگیهای کاربران بر میزان و شدت عشق آنلاین مورد سنجش قرار گرفت. نتایج بدست آمده از آزمون تحلیل واریانس دوره نشان داد تمامی فرضیات تکمیلی پژوهش (فرضیات شماره ۵ تا ۱۰) مورد تایید قرار گرفته اند. نتایج تفصیلی فرضیات تایید شده نشان داد شدت عشق آنلاینی که مردان گیلکی و مازنی تجربه می کنند شدیدترین (میانگین ۵۴) و عشق آنلاینی که زنان گر تجربه کرده اند ضعیفترین میزان بوده است. همچنین، معلوم شد بلحاظ شدت عشق آنلاین در دوستیابی ها، زنان گیلکی و مازنی در رتبه دوم قرار دارند، زنان ترک در رتبه سوم قرار داشته و شدیدتر از مردان ترک عشق آنلاین را تجربه کرده اند، مردان گر در رتبه چهارم بوده و بسیار شدیدتر از زنان گر عشق آنلاین را تجربه می کنند، زنان گر در مقایسه با مردان گر، عشق آنلاین شدید تری را در دوستی های اینترنتی خود تجربه می کنند، و نهایتاً اینکه شدت عشق آنلاین در مردان و زنان فارسی زبان تقریباً مشابه و هر دو در سطحی پایین تر از حد متوسط قرار دارد. از سوی دیگر، نتایج تکمیلی نشان داد که مردانی که در سایتهای دوستیابی به دنبال دوستیابی اند شدیدترین، و زنانی که در سایتهای دوستیابی دنبال دوستی اند ضعیفترین میزان عشق آنلاین را تجربه می کنند. و اینکه واتسآپ برای زنان و سایتهای دوستیابی برای مردان مساعدترین محیط های تجربه عشق آنلاین شمرده می شوند. در ادامه معلوم گردید شدیدترین میزان عشق آنلاین را در گروه بیوه ها و مطلقه های ۴۲ تا ۴۹ ساله باید ملاحظه کرد، درحالیکه متاهلین ۴۲ تا ۴۹ و ۱۸ تا ۲۵ ساله کمترین میزان عشق آنلاین را در دوستی های اینترنتی خود تجربه کرده اند. همچنین، شدیدترین میزان عشق آنلاین را در متاهلین دارای وضع اقتصادی پایین و بیوه ها یا مطلقه هایی با وضع اقتصادی عالی می توان دید اما در نقطه مقابل، آندسته متاهلین که وضع اقتصادی عالی دارند کمترین میزان عشق آنلاین را در دوستی های اینترنتی خود تجربه کرده اند. از زاویه ای دیگر، شدیدترین عشق آنلاین را در بیوه یا مطلقه های دارای دوستی های اینترنتی با ماندگاری بیش از ۱۲ ماه می توان دید اما بیوه یا مطلقه هایی که ماندگاری دوستی اینترنتی شان بطور متوسط کمتر از سه ماه است ضعیفترین میزان عشق آنلاین را تجربه کرده اند. نهایتاً اینکه شدیدترین میزان عشق آنلاین را در افراد دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر که جایگاه شغلی پایین و بدی دارند می توان دید.

در مجموع، نتایج تکمیلی پژوهش نشان داد شدت عشقی که افراد در تعاملات رومانتیک خود در فضای مجازی احساس می کنند بستگی به این دارد که کدام ویژگیهای آنان با یکدیگر ترکیب شده و باعث بالا رفتن یا پایین آمدن شدت عشق آنلاین گردیده اند. بر این اساس، دو گروه اجتماعی از کاربران را می توان از یکدیگر تفکیک نمود: نخست آن گروهی که در دوستی های اینترنتی خود احتمالاً شدیدترین میزان از عشق آنلاین را احساس می کند و دوم، آن گروهی که در دوستی های اینترنتی احتمالاً پایین ترین میزان از عشق آنلاین را تجربه و احساس خواهند نمود. گروه اجتماعی اول، از مردان گیلکی و مازنی، تحصیلکرده های فوق لیسانس اما با جایگاه شغلی پایین، متاهلین کم درآمد، مردان دوست یاب در سایتهای دوستیابی اینترنتی، و نهایتاً بیوه ها یا مطلقه های ۴۲ تا ۴۹ ساله با دوستی های اینترنتی بلند مدت و بیش از یکسال، و با وضع اقتصادی عالی تشکیل می شود. و اما گروه اجتماعی دوم شامل افرادی چون: زنان گر، دارندگان تحصیلات تادپلم آنها با وضع اقتصادی متوسط و نسبتاً خوب، متاهلین ۱۸ تا ۲۵ و یا ۴۲ تا ۴۹ ساله، متاهلین پُر درآمد، زنان دوست یاب در سایتهای دوستیابی اینترنتی، و نهایتاً بیوه ها یا مطلقه هایی که دوستی های اینترنتی کوتاه مدت و کمتر از سه ماه دارند می گردد. یافته های این پژوهش نشان داد روابط عاشقانه آنلاین بتدریج جای خود را در بین انواع گروههای انسانی باز کرده است و این شکل تازه از عشق را نباید انکار نموده و یا جرم انگاری کرد بلکه باید آنرا خوب شناخت و به نفع بهزیستی جامعه مدیریت نمود. مسلماً جامعه ای که گرفتار انواع کاستی ها و فشارهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و روانی است، راهکارهای مطلوب خود را برای تخلیه عواطف سرکوب شده پیدا خواهد کرد، و از اینرو به روابط رومانتیک آنلاین می توان اینگونه نیز نگاه کرده و آنرا تحلیل نمود. در این راستا بدون تردید، شناسایی علل و انگیزه های اصلی ورود افراد و گروههای اجتماعی به روابط رومانتیک و عاشقانه نیاز مبرمی است که در این شرایط احساس می شود و بنابراین می تواند در دستور کار پژوهشهای آینده قرار گیرد.

منابع

- باومن زیگمونت (۱۳۹۴)، عشق سیال. ترجمه عرفان ثابتی، تهران: انتشارات ققنوس
- ساروخانی باقر (۱۳۷۷)، روشهای تحقیق در علوم اجتماعی. جلد دوم. تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- شمس حدیثه (۱۳۹۹). گونه شناسی الگوهای اجتماعی عشق در فضای مجازی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات فرهنگی. دانشگاه کاشان. دانشکده حقوق و علوم انسانی
- نادری فرمهین، گلی حمیده، قلجایی فرشته. (۱۳۹۶). گلوله برفی، روشی هدفمند در نمونه گیری تحقیقات کیفی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی. (پاییز ۱۳۹۶)، سال چهاردهم، شماره سوم. ۱۷۱-۱۷۹.
- هلم، بنت (۱۳۹۴). عشق. دانشنامه فلسفه استنفورد. ترجمه ندا مسلمی، تهران: انتشارات ققنوس.
- Ben-Ze, ev, A. (2004). Love Online: Emotions on the Internet. NY: Cambridge University Press.
- Illouz, E. (2012). Why love hurts: A sociological explanation. Cmbridge: polity Press.
- Briggle, A. (2008). Love on the internet: a framework for understanding Eros online. Journal of Information, Communication & Ethics in Society, Vol. 6. No. 3. 216 - 232.
- Climova, S. (2009). Social Phenomena of Love. -Journal of Social Research. 18:79-88
- Doering, N. (2002). Studying Online-Love and Cyber Romance., In <http://www.nicola.doering.de/publications/cyberlove-doering-2002.pdf>.
- Giddens, Anthony (1992). The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love, and Eroticism in Modern Societies. Polity Press.

- Langford, W.(1999). *Revolutions of the heart: Gender, power and the delusions of love*. London: Rutledge.
- Lomanovska A., Guitton M. (2016). Online intimacy and well-being in the digital age., *Internet Intervention*. No.4. 138-144.
- McKenna, K., Green, A., & Gleason, M. (2002),. Relationship formation in the internet: What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, No.58. 9-31.
- Pananakhonsab, W. (2016). *Love and Intimacy in Online Cross-cultural Relationships pathumthani, Thailand: Palgrave Macmillan Publications*.
- Sternberg, R. J. (1998). *Cupid's arrow: The course of love through time*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Witty M., Carr A. (2006). *Cyberspace Romance: the psychology of online Relationships*. Hampshire: Palgrave Macmillan,